

Література

1. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання // Шлях освіти.-1999.-№ 1.
2. Бондаренко С. Учите детей сравнивать.- М.: Знание, 1981.
3. Денисенко В. Аксіологічні ідеї у класичній педагогіці // ХДПУ. Зб. наук. праць. Педагогічні науки. Вип.25.-Херсон, 2001.
4. Коменський Я. Мир чувственных вещей в картинках.- М., 1941.
5. Кузьмінська Л. Ціннісна значущість музики в моральній соціалізації особистості //Рідна школа.- 2003.-№ 12.
6. Науменко Т. Витоки українського фольклору та народних традицій // Постметодика.-1994.-№ 3 (7).
7. Потапова Н. Форми навчальної діяльності учнів в історико-педагогічному контексті // Педагогіка і психологія.-2001.- № 3.- С. 22 – 25.
8. Ткач М. Аксіологічний аналіз у становленні художнього світовідношення музиканта-педагога // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. Зб. наук. праць. – К.: НПУ, 2002. – Вип. 7.
9. Ушинський К. Сочинения. - Т. 11. – М.-Л.: Учпедгиз, 1952. – 436 с.
10. Щербакова А. Постигание музыкальных ценностей как путь к вечным ценностям бытия // Педагогическое образование и наука.- 2002. – № 1. – С. 8 –11.

РОЛЬ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ПЕДАГОГА

Грибенко Г. Є.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті окреслено пріоритетні напрями удосконалення мистецько-педагогічної освіти.

Ключові слова: мистецько-педагогічна освіта, творчий стиль діяльності, особистість, мистецтво.

Аннотация. Грибенко А. Е. Роль художественно-педагогического образования в профессиональном становлении педагога. В статье рассматриваются приоритетные направления усовершенствования художественно-педагогического образования.

Ключевые слова: художественно-педагогическое образование, творческий стиль деятельности, личность, искусство.

Annotation. Gribenko A. Role of art-pedagogical education in professional becoming the teacher. In the article describes of the contemporary trends of perfection of the art-pedagogical education.

Key words: art-pedagogical education, creative stile of the activity, the personality, the art.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розбудови української державності актуальною є проблема утвердження духовних, морально-естетичних якостей особистості, що здатна виявляти свою унікальну самобутність. Для цього необхідно створити умови для переходу від освіти як системи інформації до освіти як процесу оволодіння загальнолюдською та національною культурою. У зв'язку з цим головною метою теорії та практики вищої освіти є визначення та створення умов для самовизнання, самовираження та самоствердження особистості. Становлення особистості вчителя, формування в нього творчого стилю діяльності є передусім

формуванням його як індивідуальності, а вже потім - як спеціаліста у певній сфері діяльності.

Особливе місце у формуванні творчого стилю діяльності, самоактуалізації особистості займає мистецтво. Герберт Рід зазначає, що мистецтво – це є шлях виховання; не стільки предмет, який потрібно вивчати, скільки метод навчання будь-якому предмету.

Аналіз досліджень та публікацій. Роль мистецтва у вихованні розглядали філософи, культурологи (М. М. Бахтін, І. А. Зязюн, Ю. В. Летман, М. С. Каган, О. М. Семашко та ін.), психологи та педагоги (В. Г. Бутенко, Д. Б. Богоявленська, Л. С. Виготський, А. Н. Зак, А. Н. Леонтьєв, Б. М. Неменський, О. П. Рудницька, В. О. Сухомлинський та ін.).

Мистецтво є водночас формою пізнання дійсності, засобом комунікації, методом естетичної та моральної дії. І. А. Зязюн зазначає, що належне місце у мистецькій освіті мають посісти сугестивні засоби навчання у професійному становленні педагога. Саме мистецтво є особливим видом свідомості, де поєднуються інтелект і почуття, що викликає позитивні емоції, естетизацію переживань, позицій та вчинків.

Г. Г. Філіпчук розглядає мистецько-педагогічну освіту як основу для розвитку почуттів, позитивної емоційної реакції на світ, для усвідомлення смислу життя, духовності, що уможливило процес сходження людини до національних та загальносвітових цінностей.

В авторській «Концепції загальної мистецької освіти» Л. Масол наголошує: «Освіта набуває культурологічного спрямування, охоплюючи всі основні компоненти художньо-естетичного досвіду особистості – свідомості та діяльності, світорозуміння й світовідчуття. Художня спадщина втілює і передає ціннісне ставлення до світу через призму етнонаціональної специфіки, тому вона є ефективним засобом виховання естетичної культури, а також патріотичних почуттів, громадянської позиції особистості». Цінності мистецтва важливі також з огляду на сучасне

існування людини в полікультурному просторі. Таким чином, мистецька освіта має розглядатися не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а насамперед як універсальний засіб особистісного розвитку людини на основі виявлення індивідуальних здібностей, естетичних потреб та інтересів. Метою мистецької освіти стає процес сприйняття творів мистецтва та практичної художньої діяльності, в умовах яких відбувається виховання ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, розвивається художня свідомість, а також здатність до самореалізації і потреба в духовному самовдосконаленні.

Українські вчені О. Кульчицький, Б. Цимбалістий, Є. Онацький, В. Храмова та інші визначають вирішальне значення світу емоцій в формуванні душевного та інтелектуального потенціалу особистості. Тільки спілкуючись з мистецтвом, майбутній вчитель може прилучитись до естетичних, моральних, релігійних, наукових поглядів світу, і тим самозбагатитись.

Як підкреслює С. О. Черепанова, саме під впливом мистецтва «набувають розвитку такі елементи творчого мислення як асоціативність, образність, уява, фантазія. Безпосередньо діючи на почуття, а через них – на інтелект, мистецтво глибоко впливає на соціальну практику» [3]. Універсальну функцію виконує творча уява, об'єднуючи чуттєве і логічне пізнання, активізуючи пошук оригінальних рішень у будь-якій сфері практичної діяльності.

До проблеми художньо-естетичного досвіду майбутніх вчителів звертається О. Л. Шевнюк. Вона вважає, що художньо-естетичний досвід вчителя впливає на всі аспекти його педагогічної культури. Вчена виділяє наступні компоненти художньо-естетичного досвіду: художню ерудованість як когнітивний компонент, художню емпатійність як афективний компонент, сприйнятливість до художньої форми як

сенсорний компонент. Цілеспрямована організація регулярної взаємодії з мистецтвом надає процесу формування емпатії керованого характеру.

За словами Гегеля, потреба у спілкуванні з мистецтвом виникає під дією прагнення людини духовно усвідомити внутрішній і зовнішній світ, уявити його як предмет, в якому вона впізнає своє особистісне «Я». Розмірковуючи над мистецьким твором, людина може піднятися до осягнення вищих духовних цінностей, які закладені в ньому та через них усвідомити самого себе.

Мета статті – окреслити основні тенденції сучасної парадигми мистецько-педагогічної освіти України.

Отримані результати. Процес формування умінь та навичок в процесі навчання студентів предметам художнього циклу повинен стати виховним процесом по формуванню загальної культури, творчого стилю діяльності. Головним тут є творчий характер праці, її високий духовно-естетичний потенціал, співтворчість учасників процесу. Сучасні дослідження стану професійної підготовки вчителя доводять необхідність реформування української системи педагогічної освіти, в якій би зосереджувалася увага на максимальному розкритті потенціалу кожної особистості та підготовці майбутнього педагога до саморозвитку, самовизначення та самореалізації. Педагогічна майстерність, професійна компетентність, оригінальність творчого стилю діяльності можливі лише на індивідуально-творчому рівні професійного становлення.

Суттєвим фактором самореалізації у професії вчителів художньо-естетичного циклу визнається усвідомлення себе як творчої особистості. На думку С. О. Сисоєвої, М. М. Солдатенко, Е. К. Туркіна, рефлексія в особистісно-професійному розвитку визначає й готовність до творчої самореалізації та формування власного творчого стилю діяльності. За даними багатьох досліджень, на шляху до самоактуалізації проблемою стає усвідомлення студентами своїх сильних та слабких якостей. Спроби

професійного самовдосконалення найчастіше спрямовані на накопичення знань, а не на розвиток особистості.

Проблеми невирішеності інтеграції психолого-педагогічної та художньо-естетичної підготовки студентів гальмує розвиток їх творчого стилю діяльності. Причини багатьох ускладнень в практичній роботі майбутні вчителі шукають не у собі, а в умовах і обставинах. Це свідчить про існуючу відстань між теоретичною підготовкою і професійним становленням, недостатній рівень розвитку професійної свідомості, спрямованості на самопізнання та самовдосконалення. Особистісний компонент змісту освіти потребує створення специфічних педагогічних ситуацій, які вимагають самовираження. Художні образи діють безпосередньо на сенсорну сферу особистості, її емоції та почуття, змушуючи співчувати. Таким чином, духовні цінності сприймаються як здобуток власного творчого досвіду. Це не тільки стимулює емоційні реакції, а й дає поштовх до розвитку креативності суб'єкта навчання. На сучасному етапі ми маємо різноманітні, досить ефективні прийоми та технології художньо-естетичного виховання. Нажаль, вони залишаються розрізненими фрагментами знань, не зведених у певну систему мистецької освіти. Дисципліни художньо-естетичного циклу частіше вивчають за традиційною схемою навчально-виховного процесу, не беручи до уваги особливості художнього пізнання світу. Однак особистісний компонент змісту освіти неможливо забезпечити звичною програмно-інструктивною технологією навчання. Він потребує створення специфічних педагогічних ситуацій, які актуалізують потребу у самовираженні. Саме спілкування з мистецтвом створює такі ситуації. За А. Маслоу, саме цей вид освіти допомагає людині повною мірою розкрити свій потенціал, таланти, здібності, сприяє її само актуалізації, а тому може розглядатися як парадигма будь-якої освіти в цілому.

О. П. Рудницька головним завданням сучасної художньо-педагогічної науки і практики вважає набуття педагогом нетипових для традиційної освіти вмінь: розкривати учням своє особистісне бачення мистецького твору; активізувати їхні процеси переживання; відчувати внутрішній світ іншого, його особистісні потреби; здійснювати діалогічне спілкування; імпровізувати; бути драматургом, режисером і учасником педагогічних ситуацій. Відбувається зміщення установок із змістово-процесуальних аспектів навчання на ціннісно-сміслові. У процесі художнього спілкування, що охоплює рівні емоційно-сміслового пошуку смислу, усвідомлення власних особливостей, індивідуальне ставлення до твору та його інтерпретацію, бачення себе у світлі концептуальних авторських ідей, зникають межі між образним змістом твору і внутрішнім «Я» особистості, виникають найінтимніші почуття, нові орієнтири вирішення проблем, що є винятково важливими умовами досягнення ефективності мистецької освіти.

Висновки. Мистецька освіта не зводиться до окремих функцій професійного навчання і естетичного виховання, оскільки є важливим компонентом цілісного духовного розвитку особистості, що визначає можливість підвищення загального культурного потенціалу всього суспільства. Очевидно, що відновлення духовності народу потребує інтеграції мистецького, психологічного та педагогічного компонентів, використання новітніх технологій для формування творчого стилю діяльності майбутніх педагогів.

Література

1. Гегель Г. В. Ф. Эстетика: В 4-т. - Т.1. - М.: Искусство, 1968. - 312 с.
2. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. - К.: ІЗМН, 2002. - 270 с.
3. Українська культура: історія і сучасність. Навч. посібник / За ред. Черепанової С. О. - Львів: Світ, 1994.
4. Read Herbert. The meaning of art. - L., 1967. - 166 p.